

РОЗДІЛ 3 МЕТОДИКА

УДК 378.147:373.3.0.11.3-051]:[37.091.33:81'42]
DOI <https://doi.org/10.32782/philspu/2023.2.7>

ФАХОВА ПРАКТИКА МАГІСТРАНТІВ – УКРАЇНСЬКИХ ФІЛОЛОГІВ НА ЗАСАДАХ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Семеног Олена Миколаївна,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри української мови і літератури
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
ORCID ID: 0000-0002-8697-8602
Researcher ID: E-2994

У статті окреслено особливості організації та проведення фахової практики магістрантів освітньо-професійної програми Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова) на засадах партнерської взаємодії. Узагальнено вимоги до практичної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури в умовах воєнних реалій: підготовка на засадах європейських критеріїв і стандартів та національних практик, педагогічне партнерство, упровадження в освітній процес інфомедійної грамотності. З'ясовано специфічні принципи фахової практики, зокрема студентоцентризму, міждисциплінарної інтеграції, педагогічного партнерства, інфомедійної грамотності.

Реалізація принципу студентоцентризму полягає у взаємодії «викладач – студент», створенні викладачем умов для саморозвитку студента. Принцип партнерства під час освітнього процесу «проявляється» у взаємоповазі, в обов'язковості виконання домовленостей.

Фахову практику окреслено як міждисциплінарний освітній процес, що здійснюється на засадах партнерської взаємодії закладів вищої педагогічної та загальної середньої освіти, дозволяє оволодіти ключовими компетентностями навчання української мови і літератури, сприяє формуванню ціннісних орієнтирів та індивідуального стилю професійної діяльності.

Представлено перебіг фахової практики з української мови і літератури у старшій школі на засадах міжрегіональної партнерської взаємодії ресурсного центру професійного розвитку вчителя української мови і літератури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, закладів загальної середньої освіти Сумської області, Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України та Українського мовно-інформаційного фонду НАН України НАН України.

Окреслено спільні освітні проекти, спрямовані на відновлення України у поствоєнний період з урахуванням націєтворчих пріоритетів підготовки вчителів, україномовної культури особистості, медіаосвіти тощо.

Semenog Olena. Professional practice of master's students-ukrainian philologists on the basis of partnership

The article outlines the peculiarities of the organization and conduct of master's students professional practice according to the educational and professional program Secondary education (Ukrainian language and literature, English language) on the basis of partnership interaction. The requirements for the practical training of future teachers of the Ukrainian language and literature in the conditions of war are also summarized and include: training based on European criteria and standards and national practices, pedagogical partnership, introduction of info media literacy into the educational process. The specific principles of professional practice are clarified and contain student-centeredness, interdisciplinary integration, pedagogical partnership, infomedia literacy.

The implementation of the principle of student-centeredness is realised in the "teacher-student" interaction, the teacher's creation of conditions for the student's self-development. The principle of partnership during the educational process is "manifested" in mutual respect, in the obligation to fulfil agreements.

Professional practice is outlined as an interdisciplinary educational process, which is carried out based on partnership between institutions of higher pedagogical and general secondary education, allows mastering the key competencies of learning the Ukrainian language and literature, contributes to the formation of value orientations and an individual style of professional activity.

The course of professional practice in Ukrainian language and literature in high school is presented on the basis of interregional partnership interaction of the resource centre for the professional development of teachers of Ukrainian language and literature of Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko, general secondary education institutions of the Sumy region, Ivan Zyazyun Institute of Pedagogical Education and Adult Education of the National Academy of Sciences of Ukraine and the Ukrainian Language and Information Fund of the National Academy of Sciences of Ukraine, National Academy of Sciences of Ukraine.

Joint educational projects aimed at the restoration of Ukraine in the post-war period are also outlined, taking into account the nation-building priorities of teacher training, Ukrainian-language personality culture, media education, etc.

Вступ. Фахову практику магістрантів – українських філологів освітньо-професійною програмою Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова) визначено наскрізним компонентом системи підго-

товки майбутніх учителів української мови і літератури в педагогічному університеті. Побудована з урахуванням принципів взаємозв'язку і взаємодоповнюваності з навчальними дисциплінами у вищій школі, а також

потреб Нової української школи, практика має забезпечувати засвоєння певної системи норм, правил, соціальних ролей і цінностей, перевірку дієвості набутих загальних та фахових компетентностей, формування індивідуального стилю й усвідомленої потреби щодо саморозвитку і самореалізації [1, с. 24].

Карантинні обмеження, пов'язані з несподіваним поширенням у світі й в Україні вірусу COVID-19, внесли значні корективи в освітній процес, актуалізували розвиток, саморозвиток ключових і предметної компетентностей, реалізацію індивідуальної освітньої траєкторії розвитку здобувачів.

Повномасштабне військове вторгнення росії на територію України як безпрецедентний виклик і психотравмівний фактор для ментального здоров'я здобувачів значною мірою пришвидшили упровадження синхронного та асинхронного режимів. Жорстокі воєнні реалії обумовили формування й удосконалення вмінь учителів української мови і літератури надавати психологічну допомогу учням та батькам, мотивувати й підтримувати інтерес до навчання державної мови як мови нескореної нації, життєвої та ключової компетентності.

В умовах воєнного стану увиразнилась роль партнерства та освітньої взаємодії профільних випускових кафедр педагогічного університету, закладів загальної середньої освіти, науково-дослідницьких інституцій НАПН та НАН України. Міжрегіональне партнерство сприяє збереженню української ідентичності, вихованню учасників освітнього процесу як громадян і патріотів України.

Партнерська взаємодія школи, громади, ресурсного центру професійного розвитку вчителя української мови і літератури Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка, закладів вищої педагогічної освіти, Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України та Українського мовно-інформаційного фонду НАН України НАН України упродовж воєнного стану забезпечила успішний перебіг фахової практики магістрантів-українських філологів у вересні-листопаді 2022 року.

На призначенні фахової практики зацентрована увага в законодавчо-нормативних документах. У Законі України «Про освіту» (2017 р.) наголошується, що результатом професійної підготовки у ЗВО є набуття майбутніми вчителями компетентностей зі спеціальності (предметної спеціальності, спеціалізації), педагогіки, психології, у тому числі шляхом проходження педагогічної практики [2]. У Концепції розвитку педагогічної освіти (2018 р.) зазначено, що обов'язковою складовою освітнього процесу підготовки здобувача вищої або фахової передвищої освіти до педагогічної професії є безперервна педагогічна практика; обсяг практичної підготовки має складати не менше 30 кредитів ЄКТС у межах обов'язкової частини бакалаврських програм і не менше 30 кредитів (включно з магістерським дослідженням) у межах обов'язкової частини магістерських програм. Не менше половини обсягу практичної підготовки має бути відведено для проходження виробничої практики із самостійним виконанням професійних завдань [3].

На вимогу часу у 2022 році фахівцями МОН України та Інституту педагогіки НАПН України підготовлено науково-методичний супровід інноваційної, проєктної діяльності в закладах освіти [4; 5]. Навчання в умовах війни, зазначається у науково-методичному збірнику «Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проєктна діяльність» за загальною ред. С.М. Шкарлета, посилює необхідність глибшого дослідження впливу сучасних військових дій, соціально-економічних, міжкультурних, екологічних проблем на освітній процес, специфіку здоров'язбережувальних практик, психолого-педагогічної підтримки, актуалізувало зміни у психологічному, фахово-методичному, цифровому супроводі навчання [4, с. 24].

Науковцями Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України укладено аналітичні матеріали, що охоплюють результати опитування викладачів, керівників практик, сучасного стану організації практик, представлення досвіду організації практик у підготовці майбутніх учителів-філологів [6].

У публікаціях автора окреслено особливості фахової практики як чинника розвитку професійних компетентностей майбутнього вчителя-словесника, запропоновано інструментарій аналізу уроків з української мови і літератури з урахуванням методів, прийомів, засобів навчання [1], представлено результати освітньо-наукового партнерства з Інститутом педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України у квітні-жовтні 2022 року [7]. Є потреба більш детально зупинитись на результатах педагогічної практики майбутніх учителів української мови і літератури у старшій школі в умовах воєнного стану, враховуючи партнерську взаємодію.

Матеріали та метод. *Мета статті* – окреслити особливості організації та проведення фахової практики магістрантів-українських філологів у 2022 році на засадах міжрегіональної партнерської взаємодії: школа, громада, педагогічний університет, науково-дослідницькі інституції НАПН та НАН України.

Для досягнення мети застосовано такі *методи дослідження*: аналіз, узагальнення нормативно-правових документів у сфері освіти, освітньо-професійних програм, наукових джерел, методичних матеріалів щодо організації педагогічної практики з метою виявлення стану розробленості досліджуваної проблеми.

Результати. На основі аналізу наукових джерел, проведеної дослідницької роботи в закладах вищої педагогічної освіти, багаторічного керівництва практикою припускаємо, що педагогічна практика на етапі магістратури залишається невід'ємною складовою фахово-методичної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури і спрямована на формування загальних та професійних (фахових) компетентностей. Такі компетентності узгоджуються з вимогами до обов'язкових результатів навчання здобувачів середньої освіти, визначених у Державному стандарті базової середньої освіти (2020 р.) [8]: здатність учнів успішно навчатися, уміння висловлювати власну думку, працювати з інформацією, аналізувати, синтезувати, порів-

нювати, узагальнювати, висловлювати припущення і робити висновки, розв'язувати проблеми, працювати в команді, приймати рішення, ефективно спілкуватися, генерувати нові ідеї тощо.

З метою обґрунтування змісту і методики проведення практики з української мови і літератури у старшій (профільній) школі, з англійської мови – в середній школі впродовж 2021 року та в січні 2022 року було здійснено аналіз освітніх програм і програм практик на бакалаврському, магістерському рівнях Запорізького національного університету, Волинського національного університету імені Лесі Українки, Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини та ін.

З урахуванням напрацьованих побажань стейкхолдерів та аналізу досвіду інших ЗВО у квітні 2022 року освітньо-професійна програма Сумського педагогічного університету імені А.С. Макаренка Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова), магістерський рівень була схвалена вченою радою. У документі означено такі фахові компетентності, як уміння розвивати в учнів необхідні мовні та лінгвістичні, літературні та естетичні компетенції, виконувати комплексний дослідницький проект з актуальних проблем філології, методики та інших, суміжних із філологією, галузей знань; здатність до суб'єкт-суб'єктної взаємодії з учнями в освітньому процесі; усвідомлення рівних можливостей і гендерних питань для забезпечення освітнього простору; навички організовувати освітній процес з української мови і літератури, з англійської мови та дослідницьку діяльність учнів у позакласній роботі на засадах особистісно орієнтованого, діяльнісного та компетентнісного підходів та партнерської взаємодії; осмислювати й упроваджувати у професійну діяльність різноманітні технології навчання, методи, прийоми і форми роботи, оцінювання результатів навчання з метою формування мовнокомунікативної компетентності учнів [9; 10].

До освітньої програми залучено викладачів, які виконують міжнародні проекти Еразмус+Жан Моне Модуль; українсько-польський проект «Інноваційний університет та лідерство; «Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність»; IREX, грантовий проект «Virtual English Language Educator» («Віртуальний викладач англійської мови»), який проводиться Посольством США в Україні.

Фахову практику в освітньо-професійній програмі представлено як міждисциплінарний освітній процес, що здійснюється на засадах партнерської взаємодії закладів вищої педагогічної та загальної середньої освіти, дозволяє оволодіти ключовими компетентностями навчання української мови і літератури, сприяє формуванню ціннісних орієнтирів й індивідуального стилю професійної діяльності. Мета практики з української мови і літератури – оволодіння сучасними мето-

дами і формами організації навчально-виховного процесу у старшій (профільній) школі, з англійської мови – формування у студентів готовності здійснювати діяльність із навчання іноземної мови в середній школі.

Воєнні реалії скорегували перебіг практичної підготовки майбутніх учителів, що знайшло відображення в робочій програмі виробничої педагогічної практики з української мови і літератури, англійської мови у закладах загальної середньої освіти. У документі означено накази МОН України та СумДПУ імені А.С. Макаренка № 262 від 22 серпня 2022 року «Про організований початок 2022/2023 н.р. в умовах воєнного часу». Яскраво викристалізувалось і таке призначення, на якому наголошувалось фахівцями Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника ще у 2021 році під час міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 150-літньому ювілею свого патрона: опанувати фахові навички педагога-наставника з метою реального формування у школярів національної самоідентифікації; бережно плекати в юних душах питомого бажання сприймати українську мову та національне українське красне письмо як неперехідні національні цінності; виробляти здатність активно реалізувати україноцентричний підхід у власній професійній діяльності.

З метою професійного розвитку викладачів-методистів педагогічної практики враховуємо напрацювання фахівців Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України: «Технології навчання дорослих в умовах формальної і неформальної освіти» (2019, <http://lib.iitta.gov.ua/715790/>); «Навчання дорослих в умовах формальної і неформальної освіти: теорія і практика» (2019, <http://lib.iitta.gov.ua/718748/>) «Педагогічна освіта в Україні: теорія і практика» (словник, 2021) та ін.

У змісті програми практики акцентуємо увагу на розвиток компетентної мовної особистості учня, його інтелектуальних і творчих здібностей (надання знанням і вмінням з української мови функційності, дієвості), ціннісних орієнтацій, системи ставлень, формування у здобувачів освіти внутрішньої мотивації до вивчення української мови; ціннісного ставлення до державної мови, набуття суб'єктного досвіду послугоування нею в різних сферах суспільного життя [10]. Саме на цих аспектах наголошують автори модельної програми з української мови Н. Голуб та О. Горошкіна [11].

Важливою тенденцією розвитку освітньо-професійної програми Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова) є створення можливостей для забезпечення індивідуальної освітньої траєкторії майбутніх учителів. Кілька студентів у 2022 року працюють на місці вчителя, поєднують навчання з учителюванням, що увиразнює значення магістерської практики для інших студентів. Допомогає такій роботі міжрегіональна партнерська взаємодія, яку забезпечує профільна кафедра Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка у співпраці з школами, громадами, коледжами, іншими університетами та науково-дослідницькими інституціями НАПН України.

Принцип партнерської взаємодії окреслено в документах Лісабонської стратегії «Освіта і підготовка – 2010» як середовище суб'єкт-суб'єктної і полісуб'єктної взаємодії, що ґрунтується на співтворчості і набутті соціального досвіду. Педагогічне партнерство дозволяє окреслити сильні і слабкі сторони співпраці закладу вищої педагогічної освіти із закладом загальної середньої освіти ознайомитись з досвідом роботи щодо організації шкільного освітнього середовища, використовувати особистісно-орієнтовані технології, метод проєктів, технології розвитку критичного мислення. Разом з тим практична діяльність у школі на місці учителя потребує звернення магістрантів до психології комунікативної взаємодії. Реалізація принципу студентоцентризму полягає у взаємодії «викладач – студент», створенні викладачем умов для саморозвитку студента. З-поміж актуальних чинників, що впливають на успішне проходження педагогічної практики, є і наставництво, середовище, в якому досвідчений учитель власним прикладом допомагає становленню майбутніх учителів.

Означимо пріоритетні напрями роботи, які ілюструють принцип партнерської взаємодії кафедри української мови і літератури Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка та проведені із залученням українських філологів як практикантів у старшій школі упродовж березня - листопада 2022 року .

Напряма 1. Психологія комунікації.

У квітні 2022 року здобувачі магістерського ступеня та викладачі брали участь у Всеукраїнському круглому столі «Психологія російсько-української війни: внутрішній погляд» Інституту соціальної та політичної психології НАПН України з питань психології евакуації, освіти під час війни, психотехнології допомоги. Стали постійними учасниками онлайн-заходів Психологічної служби університету, приділяли увагу допомозі дітям під час панічних атак, подоланню тривожності, панічного страху, депресії та інших межових невротичних порушень, а також питанням підтримки близьких.

Спільно з ГО «Міжнародна асоціація сучасної освіти, науки та культури» (м. Умань) партнерську взаємодію спрямовували на створення лінгвопсихологічного інструментарію формування медіаграмотності здобувачів різних рівнів освіти, міжкультурного діалогу між різними соціальними групами в Україні задля розбудови соціальної згуртованості та стійкості. Суспільний запит зумовив партнерів у березні 2022 р. розпочати реалізацію проєкту «Викладання в умовах війни» (<https://www.youtube.com/watch?v=McAzZwBITjk>), волонтерських проєктів, у т.ч. міжнародного («Урок для дітей України (під час і після війни)»: <http://surl.li/bwrzw>).

Результатом є укладені «Психопедагогічні рекомендації для роботи з дітьми 6–11 років (під час і після війни)»: випуск 1, випуск 2: <http://surl.li/bwrzz> і проведений цикл вебінарів-тренінгів у співпраці з «Fundacja Edu SEN» (Республіка Польща), *Stowarzyszenie Klanza* (Республіка Польща) (<http://surl.li/bwsad>), гостьова лекція І. Осадченко, докт. пед. наук, проф. «Навчання української літератури в умовах воєнних реалій: пси-

холого-педагогічні аспекти», жовтень 2022 року <https://www.youtube.com/watch?v=l67yH7GbY7E&t=75s>).

Напряма 2. Українська мова як невід'ємний складник національної безпеки.

Онлайн-захід «Забезпечення функціонування державної мови в освітньому процесі», проведений кафедрою зьомого липня 2022 року за підтримки Управління Державної служби якості освіти у Сумській області для керівників закладів загальної середньої освіти, центрів професійного розвитку педагогічних працівників Сумщини (<https://fisf.sspu.edu.ua/news/ukrajinska-movana-chasi>) спільно із магістрантами стимулював розроблення проєкту «Мовний форпост Сумщини» з питань культури української мови.

Успішному проведенню практики у складних воєнних умовах сприяли гостьові лекції Г. Філіпчука, дійсного члена НАПН України, члена Центрального правління, першого заступника голови Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка 27 жовтня 2022 року «Україноцентризм в освітній політиці» <https://www.youtube.com/watch?v=JjKzURuVi-I&t=10656s>; конкурс «Мій Шевченко», Поетичний марафон «Моя Україна», онлайн-школа «Я обираю українську» у березні та грудні 2022 року (ініціатор – засновники Громадської організації «Інноваційні обрії України» Сергій та Тетяна Шарови (<http://obrrii.org.ua/>), що сприяють збереженню української культури, традицій, розвитку національно-патріотичного духу сучасної молоді; популяризують на регіональному та міжнародному рівні національно-культурну, наукову та освітню спадщину української нації.

Напряма 3. Навчання української мови і літератури у 5 класі НУШ, методичне забезпечення уроків української мови в 6 пілотному класі, а також у старшій школі в умовах воєнних реалій.

На вебінарах, що були проведені у співпраці із Центром професійного розвитку педагогічних працівників Глухівської міської ради, Шосткинської об'єднаної територіальної громади, аналізували, а також демонстрували пілотні матеріали з урахуванням принципів інтерактивності, текстоцентризму, «м'якої» інтеграції, зокрема інфомедійної грамотності. Акцентували увагу на принципі поєднання чотирьох блоків знань: Інформація, Текст, Комунікація, Мовні знання, що представлені у змістових лініях (мовній, соціокультурній, мовленнєвій), а також на формуванні практичних умінь і навичок діяти в різних життєвих ситуаціях.

Напряма 4. Інфомедійна грамотність.

Війна, інформаційні атаки в кіберпросторі заактуалізували принцип інфомедійної грамотності, що ґрунтується на критичному мисленні, основах медіабезпеки, інформаційної гігієни, вміннях долати кіберризик при роботі в глобальній мережі. Тому до завдань практики, що актуалізовані останніми подіями, додали також і формування практичних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень у реальних умовах професійної діяльності; вироблення у студентів практичних умінь і навичок моделювати різні види уроків, застосування цифрових сервісів та онлайн-інструментів навчання

української мови і літератури, англійської мови в закладах загальної середньої освіти; організація і проведення гурткової роботи із української мови і літератури, англійської мови за самостійно укладеними розробками; виконання методичної, пошуково-дослідної роботи з інфомедійної грамотності; набуття навичок виконувати науково-педагогічне дослідження; ознайомлення з роботою методичних об'єднань учителів української мови і літератури, англійської мови, педагогічної ради школи в умовах війни.

Прикладом ефективної партнерської взаємодії в умовах неформальної освіти студентів філологічних факультетів є проєкт «Інфомедійна грамотність студентів-філологів», який здійснюємо спільно з Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича. Зокрема, розділ навчальної дисципліни «Методика навчання української мови в закладах загальної середньої освіти» збагачуємо розглядом питань щодо засвоєння норм мовленнєвої поведінки в різних сферах і ситуаціях спілкування, культури слухання, різноманітних стратегій і тактик ефективної комунікації, дотримання правил проведення вебінарів, диспутів, культури медіагігієни, виховання мовного смаку, мовної толерантності, обговорення етикету повідомлень засобами колективної комунікації в режимі конференції та в чатах; дотримання лінгвоекологічної норми, толерантної комунікації в мережевому просторі [12, с. 247].

Відповідно до угоди між Українським мовно-інформаційним фондом Національної академії наук України та кафедрою української мови і літератури Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка розроблено WEB-портал «Мультимедійний словник з інфомедійної грамотності» та платформу «Трансдисциплінарний кластер «МЕДІА&КАПСУЛИ». Програмні продукти в умовах інформаційної війни набувають усе більшого поширення в освітньому процесі і, як показує аналіз, сприяють формуванню м'яких навичок (soft skills) роботи з медіатекстом, що означено у Плані відновлення України (14<https://recovery.gov.ua/>) [13; 14].

Реєстр лексем ґрунтується на основі концепції інфомедійної грамотності Ради міжнародних наукових досліджень та обмінів IREX. Особливо посилено стали використовувати словник в умовах війни з метою розвитку життєво важливих навичок студентської молоді раціонально споживати медіаконтент, відрізнити факти від суджень, ідентифікувати емоційний вплив медіа, виявляти маніпулятивний контент, фейки, володіти прийомами комунікативної взаємодії.

Використання віртуальної лабораторії, мультимедійна візуалізація медіатермінів (*булінг, відеоблог, гаджет, медіабезпека, медіаграмотність, медіависловлювання, онлайн-шахрайство, цифрова безпека, цифровий слід, фактчекінг, фейк, троль, чат-бот та ін.*), їхні визначення, переклад і тлумачення англійською мовою надає освітньому процесу більшої інтерактивності, можливість вирішувати специфічні завдання за допомогою різних інтерактивних методів (мозковий штурм, проєк-

тна робота, ситуаційні завдання тощо), підвищує рівень медіакультури, критичного мислення в умовах війни.

Співпраця з учителями шкіл – баз фахової практики сприяли ефективному запровадженню і використанню магістрантами під час фахової практики онлайн-інструменти Wordwall, LearningApps, онлайн-дошки (Padlet, Jamboard, Canva), різноманітні вправи й завдання на повторення чи то закріплення матеріалу (відкритий мікрофон, робота з qr-кодами, асоціативні кущі, міні-дискусії, мовні здогадки, ребуси, цитати, дидактичні онлайн-ігри тощо).

Фахова практика з української мови і літератури у старшій школі, проведена в умовах воєнного часу на засадах міжрегіональної партнерської взаємодії, сприяла активізації участі студентів у конкурсах. Зокрема, переможницею Міжнародного мовно-літературного конкурсу імені Т.Г.Шевченка стала магістрантка Сердюк Катерина. У межах педагогічної практики магістрантки пройшли курс на онлайн-платформі EdEra «МовиТи, прослухали лекції Cambridge Live 2022, TESOL Elevate 2022 від посольства США, узяли участь у VI Усеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Інновації в освіті і педагогічна майстерність учителя-словесника» (Суми, 27-28 жовтня 2022 року).

Висновки. Отже, поточні результати дослідження, що стосуються стану організації практики студентів освітньо-професійної програми Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова) на магістерському рівні, засвідчують важливість змін у фахово-методичному супроводі фахової практики і міжрегіональну партнерську взаємодію: школа, громада, університет, науково-дослідницькі інституції НАН України.

В умовах воєнного стану серед вимог до практичної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури ставляться, зокрема, такі, як: підготовка на засадах європейських критеріїв і стандартів, враховуються специфічні принципи, зокрема студентоцентризму, міждисциплінарної інтеграції, педагогічного партнерства, інфомедійної грамотності. Реалізація принципу студентоцентризму полягає у взаємодії «викладач – студент», створення викладачем умов для саморозвитку студента. Принцип партнерства під час освітнього процесу «проявляється» у взаємоповазі, обов'язковості виконання домовленостей.

Фахову практику окреслено як міждисциплінарний освітній процес, що здійснюється на засадах партнерської взаємодії закладів вищої педагогічної та загальної середньої освіти, дозволяє оволодіти ключовими компетентностями навчання української мови і літератури, сприяє формуванню ціннісних орієнтирів та індивідуального стилю професійної діяльності.

Спільні освітні проєкти, спрямовані на відновлення України у поствоєнний період з урахуванням націєтворчих пріоритетів підготовки вчителів, україномовної культури особистості, медіаосвіти, сприяють формуванню життєво важливих навичок учнівської та студентської молоді з огляду на необхідність доступного та якісного освітнього цифрового контенту, означеного у Плані відновлення України.

Література:

1. Семенов О.М., Вовк М.П., Дятленко Т.І, Громова Н.В. Фахова практика майбутнього вчителя-філолога: традиції та інновації : навчальний посібник. Київ : Талком, 2021.
2. Закон України «Про освіту». URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/normativno-pravovabaza1.html>.
3. Концепція розвитку педагогічної освіти в Україні. (2018). URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>.
4. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проєктна діяльність : науково-методичний збірник / за заг. ред. С.М. Шкарлета. Київ-Чернівці : «Букрек», 2022. 140 с.
5. Загальна середня освіта України в умовах воєнного стану та відбудови. Методичний порадиш науковців Інституту педагогіки НАПН України до початку нового навчального року : методичні рекомендації / за заг. ред. Олега Топузова, Тетяни Засекоїної / Ін-т педагогіки НАПН України. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2022. 296 с.
6. Теоретичні і методичні засади організації практики у закладах вищої педагогічної освіти: аналітичні матеріали / М.П. Вовк, Ю.В. Грищенко, С.О. Соломаха, Н.О. Філіпчук ; Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. 2022. 278 с.
7. Семенов О.М., Вовк М.П. Педагогічне партнерство в умовах воєнних реалій. Досвід взаємодії Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України і Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2022. 3(2). С. 1–14. URL: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4214>.
8. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/28030/.
9. Освітня програма Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова). Спеціальність 014 Середня освіта (Українська мова і література). Сумського педагогічного університету імені А.С. Макаренка, 2022. URL: https://sspu.edu.ua/images/2022/docs/opp/opp_serednya_osvita_ukrayinska_mova_i_literatura_a_1e061.pdf.
10. Відомості про самооцінювання освітньої програми Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова). Спеціальність 014 Середня освіта (Українська мова і література). Сумського педагогічного університету імені А.С. Макаренка, 2021. URL: https://sspu.edu.ua/images/2020/doc/09/zviti_pro_samoociniuvannya_opp_serednya_osvita_ukrayinska_mova_i_literatura_angliyska_mova_4dce6.pdf (дата звернення: 15.09.2021).
11. Голуб Н., Горошкіна О. Модельна навчальна програма «Українська мова» 5-6 класи для закладів загальної середньої освіти. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 48 с.
12. Семенов О., Кульбабська О. Формування м'яких навичок студентів-філологів у міжрегіональному проєкті з інфомедійної грамотності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук. журнал*. Суми : СумДПУ ім. А.С. Макаренка. 2021. № 4(108). С. 231–248. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/jspui/handle/123456789/2193>.
13. Семенов О.М., Надутенко М.В. Платформа «Медіа&капсули» як засіб підвищення рівня медіакультури. *Академічні студії. Серія: Гуманітарні науки*. 2022. № 2. С. 39–50. URL: <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2022.2.6>.
14. Широков В., Загнітко, А., Надутенко М. Віртуальна лексикографічна лабораторія «Мультимедійний словник з інфомедійної грамотності». Український мовно-інформаційний фонд НАН України. 2022. URL: <https://lcoip.ulif.org.ua/InfoMediaVLL/> (дата звернення: 15.09.2022).

References:

1. Semenog O.M., Vovk M.P., Dyatlenko T.I, Gromova N.V. (2021) Fakhova praktyka maibutnoho vchytelia-filoloha: tradytsii ta innovatsii: navchalnyi posibnyk [Professional practice of the future philology teacher: traditions and innovations: a study guide]. Kyiv: Talkom. 377 s. [in Ukrainian]
2. Law of Ukraine "On Education" URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/normativno-pravovabaza1.html> [in Ukrainian]
3. Concept of development of pedagogical education in Ukraine. (2018). URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>. [in Ukrainian]
4. Osvita Ukrainy v umovakh voiennoho stanu. Innovatsiina ta proiektna diialnist: Naukovo-metodychnyi zbirnyk [Education of Ukraine under martial law Innovative and project activity: Scientific and methodical collection]. General Editor. S. M. Scarleta. 2022. Kyiv-Chernivtsi "Bukrek". 140 s. [in Ukrainian]
5. Zahalna serednia osvita Ukrainy v umovakh voiennoho stanu ta vidbudovy. metodychni poradnyk naukovtsiv Instytutu pedahohiky NAPN Ukrainy do pochatku novoho navchalnoho roku : metodychni rekomendatsii [General secondary education of Ukraine in the conditions of martial law and reconstruction. methodical adviser to scientists of the Institute of Pedagogy of the National Academy of Sciences of Ukraine before the beginning of the new academic year: methodical recommendations] in general ed. Oleg Topuzov, Tetyana Zasekina: Institute of Pedagogy of the National Academy of Sciences of Ukraine. Kyiv: Osvita Publishing House, 2022. 296 s. [in Ukrainian]
6. Teoretychni i metodychni zasady orhanizatsii praktyky u zakladakh vyshchoi pedahohichnoi osvity: analitychni materialy [Theoretical and methodological principles of the organization of practice in institutions of higher pedagogical education: analytical materials]. M.P. Vovk, Yu.V. Hryshchenko, S.O. Solomakh, N.O. Filipchuk; Institute of Pedagogical Education and Adult Education named after Ivan Zyazyun National Academy of Sciences of Ukraine. 2022. 278 s. [in Ukrainian]
7. Semenog O. M., Vovk M. P. (2022) Pedahohichne partnerstvo v umovakh voiennykh realii. Dosvid vzaiemodii Instytutu pedahohichnoi osvity i osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziuna NAPN Ukrainy i Sums'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni A.S. Makarenka [Pedagogical partnership in the conditions of military realities. The experience of interaction between the Institute of Pedagogical Education and Adult Education named after Ivan Zyazyun

of the National Academy of Sciences of Ukraine and Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko]. *Bulletin of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine*. 3(2), 1-14. URL: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4214> [in Ukrainian]

8. State standard of basic secondary education URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/28030/ [in Ukrainian]

9. Educational program Secondary education (Ukrainian language and literature. English language). Specialty 014 Secondary education (Ukrainian language and literature). Sumy Pedagogical University named after A.S. Makarenko, 2022 URL: https://sspu.edu.ua/images/2022/docs/opp/opp_serednya_osvita_ukrayinska_mova_i_literatura_a_1e061.pdf [in Ukrainian]

10. Information on the self-evaluation of the educational program Secondary education (Ukrainian language and literature. English language). Specialty 014 Secondary education (Ukrainian language and literature). Sumy Pedagogical University named after A.S. Makarenko, 2021; URL: https://sspu.edu.ua/images/2020/doc/09/zviti_pro_samoocinyuvannya_opp_serednya_osvita_ukrayinska_mova_i_literatura_angliyska_mova_4dce6.pdf (access date 09/15/2022). [in Ukrainian]

11. Golub N., Horoshkina O. (2021) Modelna navchalna prohrama «Ukrainska mova» 5-6 klasy dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity [Model curriculum "Ukrainian language" grades 5-6 for general secondary education institutions]. Kyiv: CONVI PRINT 48 s. [in Ukrainian]

12. Semenog O., Kulbabska O. (2021) Formuvannya miakykh navychok studentiv-filolohiv u mizhrehionalnomu proiekti z infomediinoi hramotnosti [Formation of soft skills of philology students in the interregional project on infomedia literacy]. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies: science. magazine*. Sumy: Sumy DPU named after A. S. Makarenko, No. 4 (108). S.231–248. URL:<https://archer.chnu.edu.ua/jspui/handle/123456789/2193> [in Ukrainian]

13. Semenog O. M., Nadutenko M. V. (2022) Platforma «Media&kapsuly» yak zasib pidvyshchennia rivnia mediakultury [The "Media&capsules" platform as a means of raising the level of media culture]. *Academic studies. Series: Humanities*. 2, pp. 39-50. URL: <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2022.2.6> [in Ukrainian]

14. Shirokov V. A., Zagnitko, A. P., Nadutenko M., Nadutenko M., Semenog O.M. etc. (2022) Virtualna leksykohrafichna laboratoriia «Multymediinyi slovnyk z infomediinoi hramotnosti». Ukrainskyi movno-informatsiinyi fond NAN Ukrainy [Virtual lexicographic laboratory "Multimedia Dictionary of Infomedia Literacy". Ukrainian Language and Information Fund of the National Academy of Sciences of Ukraine]. URL: <https://lcorp.ulif.org.ua/InfoMediaVLL/> (access date: 09/15/2022) [in Ukrainian]